

Nádi Zsuzsa
RABOSÍTÁS

Ugyanúgy egyetlen sorszámra vált, mint sorstársai, a 16 068-as számot kapta. Pedig akarattal nem vétett senkinek, ösztönösen élte a maga tisztességes életét, ahogy a körülmények engedélyezték. Pirkadatkor kelt, tisztálkodott, reggelizett, ment a munkába kocsival. Viccelődött a gyerekeivel. Idézett Karinthy Emberke tragédiájából, Rejtő könyvekből, szerette fitogtatni olvasottságát és jó memóriáját. Alapjáraton életvidám ember, szeretetreméltó apa. Ha nem lehetett a társaság középpontja, egy másik csoporthoz csapódott beszélgetni, s ha ott sem ragadhatta magához a vezérszálát, orrát az ég felé szegezve sértetlen nézett a távolba, ha továbbra sem vettek tudomást méltánytalan mellőzöttségéről, félrevonult olvasni vagy besomfordált az ágyába aludni.

Ne szaladjunk ennyire előre, lépünk vissza a kezdetek kezdetéhez. Nyár Velence-fürdön, sátorban a haver kertjében. Nagymamájától örökölte a srác a telket, amin elkezdtek építkezni. A telektulajdonost Öcsinek hívták, mivel a nővére után született néhány évvel. Anyakönyvezett névvel is rendelkezett, amit kevesen ismertek, mert mindenki mindig Öcsinek szólította. Ez időnként magyarázatra szorult, mert ő volt a baráti körben a legidősebb, halánték tájt enyhén kopaszodott, évek óta koptatta az Állatorvosi egyetem padját, amikor a barátai még csak felvételiztek.

Határtalan jókedvüknek gátat nem szabva építették Öcsi házát Velence-fürdön, ahol az összes srác kétszemélyes, kutyaólszerű sátorban aludt, s akinek már sikerült lányt felcsípnie, az döngette éjszakánként a gumimatracot, a többiek kényszeredetten hallgatták, így szorultak ki Paliék az árokpartra egy szál gitárral. Jutka még középiskolába járt, és nem szeretett volna gyerekfejjel gyereket szülni, emiatt a tanulmányait félbe hagyta. Fogamzásgátló a hatvanas években tán csak Amerikában létezett, ezért nem akaródzott Jutkának éjszakánként a gumimatracot klopfolni.

A fiúk esténként falkástul kertmoziba jártak, vagy a Cáva étterem kerthelyiségébe táncolni, sörözni, a lányok ugyanúgy ugyanezt, előbb-utóbb összeismerkedtek, párban összekapaszkodva sétáltak hazafelé a sötét országúton. Palira rászóltak Jutkára utalva, *neked ott van az a maradék, ne akaszkodj a nyakunkba*. Jutka csinos se volt, meg vágykeltően formás se, hogy megkívánta volna, így tisztos távolságban kullogtak egymástól az országút szélén a porba kapaszkodó kövér porcsintövek közt botladozva. Akadozva próbálkoztak a beszélgetéssel, ezen a területen is rendszerint zátonyra futottak. Egy alkalommal hazakísérte a lányt egy másik üres telekre a sátrukhoz, és Jutka barátnője már bent viháncolt Köpcőssel, aki

eléggé egyszázbélű, görbelábú srác volt, csak heccből hívták így. *Itt már minden hely elkelt, röhhentette a sátor mélyén Köpcös, amikor eljutott a füléhez a sátor előtti tanakodásuk. Menjetek fel Pali sátrába, ott elfértek, az is kétszemélyes.*

Nem is arról volt szó, hogy Pali sátrában nem férnek el, hanem ők nem jártak együtt és fönt is ugyanolyan zavartkeltő üzekedő hangok szűrődtek ki a sátrakból, amitől nem lehetett aludni. Jobb híján mégis fölmentek Öcsihez és kiültek augusztus közepén az árokpartra. A srác gitározott és bűgő hangon visszafogottan énekelt. *Lonely, I'm miszter Lonely...*, meg a *Felkelő nap házát*, a *Beatles Yesterdayt*, *Simon és Gardfunkel Hello Mss Robinsont*. Ezzel a repertoárral és a hulló csillagok ujjongva számlálásával elváltak hajnalokig, egyre jobban belemélyedve az őszinte beszélgetésekbe. A srác bevallotta, hogy otthon az anyja már félig-meddig összeboronálta őt egy patikus barátnője lányával, akivel csókolóztak is oly módon, hogy felváltva öltötték be a nyelvüket egymás szájába, ki-be-ki-be. Ezt a módszert elnevezték vonatozásnak, mert úgy működik, ahogy a gőzmozdonynak jár az oldalán oda-vissza a hajtórúdja. Azt nem mondhatja, hogy fülig szerelmes ebbe a lányba, de egész jól elvan vele. Amúgy nagyon vallásosak és az anyja nem engedi, hogy egyebeket is csináljanak. Például a blúzáat nem húzhatja fel és a melleit sem foghatja meg, mert a paráználkodás bűn, és meg kéne gyónnia, szóval így vannak ők egymással, vihorászott zavartan a szőke, izmos, napbarnított srác. A hullócsillagok koszorút, vagy inkább koronát fontak a feje köré, persze csak jelképesen. Mindkettőjükben elindult egy felhevült bizsergés, ami összetapasztotta az ajkukat, és Jutka bebizonyította, hogy az emlegetett *vonatozás* csókolózáson kívül lehet egyéb módokon is.

Letelt a szünidő, vonatoztak haza. Síneken gőzmozdonnyal, nem a nyelvükkel, Pali jobbnak látta elhallgatni ezt a velencei románcot a családi békesség végett. Titkon randevúgattak, sétáltak, moziba mentek falkástul vagy kettesben. Pali megkezdte az első szemeszterét a Műszaki Egyetemen. Közlekedésmérnöknek tanult. Nem véletlenül nevezte vonatozásnak kezdetleges csókolózásukat Ágnessel. Annak dacára, hogy akkor még nem tudatosodott bennük, hogy *véletlenül márpedig nincsenek*.

Még néhány gondtalan nappal megajándékozta őket a nyári szünet, amikor kedvükre kószálhattak egymást átkarolva a Gellért-hegyen, a Margitszigeten, és az első becsengetéssel elkezdődik a hajtás, Jutka az érettségire, Pali a vizsgáira készül. Egy alkalommal a lány ment át busszal a pesti oldalra, hogy Palival találkozhasson, onnan mentek volna a Keleti közelébe moziba. A fiú becsúsztatta a nadrágzsebébe a kezét és konstataálta, hogy otthon felejtette a bérletét. Itt lakik két utcával beljebb, nincs otthon senki, ugorjanak együtt fel, mondta

barátságosan, legalább körülnézhet a lakásukban, hogy az anyukája milyen ízlésesen rendezte be, fáradságot nem kímélve a négy szoba hallt.

Beléptek az előszobába és a fiú anyukája ott csörömpölt nyitott ajtónál a konyhában a mosogatnivaló edényekkel. Pali egy pillanatra megtorpant, de már visszakoyni nem lehetett, és ahelyett, hogy azt mondta volna, hát te meg hogy kerülsz ide?, vidáman beköszönt az anyjának. *Szia, Mama! Csak egy percre ugrottunk fel Jutkával a bérletemért, és itt se vagyunk.* Az asszony már vonult is kifelé a konyhából, homlokán a sötét ráncok, mint alkonyatkor a vetésről hazavonuló varjak, húzódtak végig. A sietségtől lifegett őszes-fekete tépett frufruja, májfoltos kezeit egy konyharuhával törölgette. *Igen?,* kérdezte csípősen. *És ki az a Jutka, ha nem vagyok indiszkrét?* Pali jött kifelé a szobájából, bérletével a kezében, gyengéden megfogta a bejárati ajtóban tétován ácsorgó lány könyökét, és odavezette az anyja elé. *Mama, ő Jutka, akivel járok egy kis ideje, ő pedig anyukám,* intett az asszony felé. Mama kezét fogott Jutkával, közben alaposan végigmérte berzenkedve, mintha nyákos, hideg mosogatórongyot vett volna a kezébe. *Igen? Ő Jutka? És én miért nem tudok erről az együtt járásról? Mikor akartál ebbe beleavatni?,* kérdezte pikírt hangsúllyal. *Hát, ha már egy jó ideje együtt járunk, és kezd komolyra fordulni a dolog,* hebegte Pali megszeppenve, kissé meggörmnyedve, mintha attól tartana, hogy az anyja alaposan elnadrágolja. *Ja, úgy!,* vágta rá vádlón az asszony. *Nekünk most dolgunk van, fiam. Nem mentek sehova. Juditka szépen hazamegy.* Pali zavartan hebegni-habogni kezdett, *dolgunk, dolgunk, mi dolgunk lenne így szerda délután?* Az anyja ellentmondást nem tűrően rászólt. *Majd meglátod, amint Jutka elmegy,* pattogta, miközben szikrákat vetett fekete bogárszeme. A lányka zavarodottan elköszönt és eloldalgott. Hazáig azon morfondírozott, hogy ez lenne az a fáradságot nem ismerő, fantasztikus anya, aki a tűzbe menne a családjáért, ha kéne?

Legközelebbi találkájukon Pali a sűrke aszfaltra szegezve a tekintetét, mintha onnan akarná a mondókáját felolvasni, zavartan motyogta, hogy nem járhatnak együtt tovább, mert az anyukája megtiltotta, és csak elbúcsúzni jött ki. *Mit, még hogy elbúcsúzni,* hebegte Jutka, *most, amikor már alaposan megismertük és megszerettük egymást? Akkor kezdesz el búcsúzni? Tizenkilenc éves felnőtt férfi vagy, neked már nem parancsolhat úgy az anyukád, mint egy kisgyereknek.* Álltak egymással szemben az autómosó szalon előtt, a lány a könnyeivel küszködött, a fiú legszívesebben átkarolta volna, hogy megvigasztalja, miközben tudta, hogy ezt nem teheti meg. Száraz hangon, *igen, felnőttem, de úgy véli, hogy amíg náluk lakom és ők tartanak el, addig joguk van beleszólni az életembe, főleg akkor, amikor tisztán látják, hogy a vesztembe rohanok...* Ideérve legszívesebben elharapta volna a nyelvét, de már nem szívhatta vissza a kimondott szavakat. *Értsd meg, én nem bírom ezt az őrlődést közted és*

a szüleim közt. Ha el akarom végezni az egyetemet, akkor oda kell koncentrálnom minden erőmmel... A lány szepegeve habogott, jó, jó, de mások is járnak lányokkal, míg egyetemre járnak, a kettő nem zárja ki egymást. Öcsinek is van barátnője, Köpcösnek is, meg Pepének is. Mi ebben a kivetnivaló? Pali rövid habozás után kibökte, hát anyám azt nem akarja, hogy veled járjak. Sikolyként szakadt ki a kérdés Jutkából, miért? Nem is ismer. Egyszer látott, mindössze öt percig. Pali félrerántotta a fejét, mintha egy pofontól tartana, azt mondta, nem vagy hozzám való. Nem ilyen menyét akar magának. Kikérdezte a haverokat, hol laksz, mik a szüleid, hogy tanulsz az iskolában. A fiúk elmondták, hogy egy egyszobás szükséglakás spájzában laksz, anyád betanított munkás, apád bádogos, a bátyád segédmunkás. Ő nem ilyen partit szán nekem. Nem illessz hozzám, mert csúnya vagy, buta és öreg. A lány dadogni kezdett, hát, hát, hát, szépnek éppen nem vagyok mondható, meg a tanulás sem megy egykönnyen, nemigen tudom elképzelni, hogy sikerül leérettségiznem... De hát tizenhét évesen már hogy lennék öreg? Mit akar melléd, egy pólyást? Pali kényszeredetten vakkantott egy nevetésfélét, majd zavartan vigyorogva kibökte, a patikusbarátnője lányát, Ágnest, akivel egymás szájába dugdostuk a nyelvünket és azt hittük, hogy csókolózunk. Jutka egy ideig csendesen ballagott mellette, aztán megállt, szembefordult Palival és cinkosan azt javasolta, hogy nem muszáj a mamának mindenről tudnia. Egyszerűen ne mondja el neki, ha vele találkozik, és akkor lehiggad. Különben is hova siet előre, hogy már a fia esküvőjét tervezi, amikor még csak most kezdi az első évét az egyetemen.

Pali megeskette a haverjait, hogy Jutka nevét ki sem ejtik a szájukon az anyja jelenlétében, de még a saját anyjuk jelenlétében sem, mert ismerik egymást, nehogy kiderüljön, hogy a szülői tilalom ellenére együtt kószálnak. Hallgattak, mint a sírhantok. Jutka nem mert telefonálni, attól tartott, hogy a fiú anyja veszi fel a kagylót, Pali azért nem hívta fel a lányt, mert nekik nem volt bekötve a lakásukba telefon.

Vizsgaidőszakban Pali éjjel-nappal tanult, nem akaródzott neki már első évben kibukni az egyetemről. Ritkán találkoztak és jobb megoldás híján leveleztek. Egy kockás jegyzetömbből kitépett lapra róttá Pali a sorait. *A levelet megkaptam ma, a pénzt kösz, nagyon jól esett, majd meghálálom, ha nagy leszek. Azért írok, mert így talán jobban felébredek. A P.G. nem akar belém menni eléggé. Annyi maradt a kapitalizmusból, hogy azt holnap délelőtt, vagy kora délután remélem meg tudom tanulni. Ma már nem tanulok tovább, mert akkor holnap leszek álmos. Nálad olyan jó lenni, mert mindig megvigasztalsz, hogy nem vagyok hülye, pedig az majd a vizsgán ki fog derülni.*

Azért a nyelvtantételt nézd át egy kicsit, mert ha magyarból rossz lett az írásbelid, akkor nem nagyon ugrálhatsz, hátha az segít rajtad. Hogy sokszor csókolsz, annak nagyon

örülök, mert nagyon szeretem, és téged is nagyon szeretlek, ha te is szereted, ha én csókollak, akkor én is sokszor csókollak: Pali (és éjjel nappal kétpercenként eszembe jutsz)

1968. május 22. szerda.

Szinte csak ezeknek a leveleknek a kézhezvételéért élt Jutka. Leste a postást, és amikor látta déltájban belépni a kapun, úgy tett, mintha a verandakorlátra kitett cserepes virágokat mustrálná, esetleg gyomlálná, félszemmél leste, merre igyekszik. Ha a veranda sárga rücskös kőlépcsőjére feltette a bakancsos lábát, majd kiugrott a szíve izgalmában, hogy vajon belecsúsztat-e egy kis fehér borítékot a kezébe. Ha a busafejű sárga és bordó dáliák közt baktatott tovább az udvaron át, hatalmába kerítette a lányt a búskomorság.

Megérkezett a következő. *Röffyyy! (két f és három y)* Utalt hosszan elhúzódo, szörcsögős szénanáthájára. *Tegnap itt volt a Zsuzsi a Köpcösnél és mondta, hogy nagyon tanulsz, látott elmenni Kláriékhoz.* Persze arról nem lehetett tudomása Zsuzsinak, s így Palinak se, hogy magolás helyett cseresznyetében pingpongoznak a kertben. Akinek az oldalán leesett a labda az asztról, annak büntetésből le kellett tépnie egy szem cseresznyét a fáról és bekapnia. Estére már akkorára puffadt Jutka hasa, hogy alig bírta hazavonszolni magát. *Nem tudom, hogy miért írok ilyen rondán,* folytatta Pali, *biztos nagyon álmos vagyok, pedig de. 10 óra van, csak nehezen tudom elkezdni a tanulást. Ez a fizika egy rohadó tantárgy, erre oda kell figyelni jobban, nem csak olvasni, mint a p.g.-t. Ezt a levelet a p.g. füzet egy üres lapjára írom, a füzetet már kidobtam. Klassz érzés, hogy ebből a p.g.-ből nem lesz több nyúzás. Ma reggel másodszor rendezek hadjáratot a legyek ellen, már vagy tízet kipusztítottam, van egy jó taktikám. Mindig a lámpa alatt keringenek és egy törülközővel odavágok egy párat, attól néhány megdöglik, a többi meg elkábul. Van olyan, hogy leszáll az asztrra, és egyszerűen egy ujjal agyonnyomhatom. Innen az asztrtól kilátok az utcára, és minden csajról, aki elmegy a járdán, te jutsz eszembe. (A rádióban éppen azt énekelik, hogy megtudnék bolondulni érted.) Tényleg sokat gondolok rád. Tudod, azt hiszem, azért nem akarja az apám engedni a dolgot (a házasságot), hogy túl fiatal vagyok még, nem tudom, mit veszek a nyakamba, stb. De azért meg kéne győzni. Az is egy ellenvetése volt, hogy sokba kerül, meg minden. Ezeket, ha megbeszélted tényleg a Nusival, utal Jutka anyjára, írd meg, hogy hogy gondolja, hátha tudok apámmal beszélni. Mert a fő baj, ami ellenvetést tud mondani, biztos a tanulás, meg a pénz. A tanulást majd csak elintézzük, azt mondom, hogy minden marad a régiben, csak néha leszek nálatok. Az biztos, hogy abba nem egyeznének bele, hogy amíg a Nusiéknál lennénk, ott lakjak rendszeresen a fűtetlen spájzrakosztályodban, csak oda lennék bejelentve. Elmeséltem nekik, hogy mennyire nem tudsz tanulni, mert zavarnak, úgyhogy oda biztos nem engednének. Akárhogy is, de rá kéne beszélni őket, mert*

azt mondják, várjak egy-két évet, tehát akkor a lakás ugrik, amit a házatok szanálásakor mi, mint külön család igényelhetnénk. Valakivel összeköltözni hosszabb időre, azt nem tudom elviselni, hogy beleszóljanak, hogy mit csinálunk. Na, mindegy, tanuljunk inkább. Bár olyan hülyeség az egész, csak biztosan tudná az ember előre, hogy mi lesz később. Mert ha két-három év múlva még mindig ugyanígy szeretjük egymást, akkor úgylis el akarnálak venni, és akkor meg már lakás nincs, és akkor jól nézünk ki! A fene egye meg! Tanulj inkább! Nehogy megbukj, mert akkor az egésznek lóttek. Szia. Ide azt szokták írni, hogy sokszor csókollak, de ez hülyeség, mert nem vagy itt, csak sokszor csókolnálak, ha itt lennél, te szegény, úgy szeretlek, olyan jó lenne, ha sikerülne.

Szerda délelőtt (1968. május 29.)

Hamiskás mosollyal a szája szögletében közelített a középkorú, gyér hajú postás másnap délben. *Dúl a szerelem, igaz?*, adta át a borítékot Jutkának. A lány valami ahát dűnnyögött zavarában, és már talpalt is befelé a konyhába egy késsel felválni a borítékot.

Szia Juditkám, itt Rőff Rőff beszél (illetve rőfög)! Ma délelőtt voltam bent a suliban, el kellett hozni az indexemet. Találkoztam egy-két sráccal, alig van olyan, akit ne vágtak volna meg valamiből. Szóval nagyon félek. Nem azt akarom mondani, hogy még nem tanultam semmit, hanem azt, hogy nem eleget. Ráadásul elől az egyik fogam pont most lukadt ki, olyan leszek, mint te, utal Jutka nemrég kihúzott szemfogára. De talán kibírom a vizsgaidőszak végéig és akkor betömetem, mert a hidegre érzékeny. Tegnap meg is fáztam ebben a nagy melegben, úgyhogy most fejlődésem van. De azért igyekszem strapálni magam, mert ha sikerül, most lesz a legjobb nyaram. Az Öcsi mondta, hogy júliusban egész hónapban lehet menni Velencére, úgyhogy vagy augusztusban fogok melózni, vagy amikor Te mész Balcsira a Nusival. Augusztusban nem lehet lenni az Öcsiéknél, mert ő nem lesz ott, és a mamája nem szereti, ha olyankor lent vannak mások..

Örülök, hogy jól vagy, klassz vidám leveleket tudsz írni, jól szórakozok rajta. Neked valami novellistának kellene menned, mert csuda jól írsz!! Isten bizony. Csodálom a Bélát, (az unokanővéred férjét), hogy miután tojást etettél vele, még tudott melletted aludni. Én biztos nem tudtam volna. De ez teljesen mindegy. Ha sikerül legalább két hetet összeütni júliusban Velencén, akkor minden meg van bocsátva (mármint a világnak), nem neked, mert te sosem bántottál, nem kell mit megbocsátani, és különben is téged szeretlek, (a fene egye meg!) De azért olyan jó lenne! Képzeld, mindig olyan lenne a dolog (mármint a házasság), csak még jobb, mintha Velencén lennénk! Na ezen most nem töröm tovább a fejem, és sok csókot küldök a tiédre, amelyikbe nem akar belemenni az a sok tétel. (bár én azért szeretem, mert olyan

kicsi). Megpróbálok tanulni, úgy hiányzol, azért nem megy. (Igaz lusta is vagyok.) Egy pármilliószor csókollak téged, Pál. (Ez nem Rózsadomb, csak Zugló, de már V.30. van).

Postás balról be az udvaron át, kezében a kicsi fehér borítékkal. Épphogy csak köszönnek egymásnak és már fordul is vissza. Jutka fellelegzik. Örül, hogy pikírt célzások nélkül megúsza a találkozásukat, mert még mindig jobb elébe menni a postásnak, mintha postaláda híján hátraviszi Hagyunga bácsihoz, aki felbontja és néhány nap múlva idéz belőle.

Elhatároztam, hogy naponta foglak ostromolni levelemmel hõn óhajtott szerelmed elnyeréséért. E célból vettem 5 azaz öt borítékot bélyeggel, és mindet megcímeztem, felkészülvén a rohamra. „Hát hogy s mint vagytok otthon Pistukám?” Én részemről unom már a siránkozást, de ami a tanulást illeti, azt még jobban. Sajnos nálunk itt mindenki csak siránkozik, a Feri a diplomaterve miatt, hogy nem lesz kész, az anyu meg minden miatt úgy igazul, hogy már majd falra mászunk a Ferivel. Annyira meg van ijedve, hogy vizsgázni fogunk, hogy már most teljesen ideges. Egyedül az Öcsi itt a jó fej, õvele néha ordítózunk egyik erkélyről a másikra. Tegnap déltájban kimentem az erkélyre, onnan belátni az Öcsiékhez. Láttam, hogy az asztalra borulva alszik, átkiabáltam, hogy miért nem tanul, erre persze felébredt, átjött mihozzánk, egy darabig itt pofázott, hogy én se tudjak tanulni. Szóval csak ilyenekkel szórakozunk. Viszont már nagyon várom, hogy lássam foghijas ábrázatodat. De az a nap is eljön! Nagyon hiányzol. Borzasztó, hogy az embernek miket kell kibírni, már vagy 5 napja nem láttalak. Ez a fő bajom, és ez így lesz még négy évig. De remélem arra a bizonyos derre, ami a kutyára jön, nem kell ítéletnapig várni. Ezzel berekesztem mai röfögésemet, továbbá küldök egy stráfkocsi csókot. (kb. 99 985 135, 6 fér bele): Pál

Ui.: Ha valamikor nagyon gondolsz rám, nézd meg az órát, és jegyezd meg, hogy mikor (írd meg), hátha van valami a telepáciában. Ezt délben ½ 1-kor írom, és nagyon sokat gondolok rád.

1968. V.31. Péntek.

Postás. Köszönés. Boríték. Sarkon fordulás. Elmasírozás. Libeg a forgójából kimeredő rakoncátlan tincs.

Szia Kicsi Juditkám!

Csak én vagyok az, már megint. Azért írok, mert szeretek neked írni, és mert úgy hiányzik, hogy megvigasztalj. Van ebben a fizikában egy csomó rész, amit még egyáltalán nem is láttam, azt nehéz megtanulni. De tegnap behoztam a lemaradásomat, és ott tartok, ahol az előirányzat szerint tartani kell, remélem sikerülni fog ez a nyomorult vizsga. Viszont van egy állati klassz dolog idehaza: új szakasz kezdődött a légyirtó háborúban. Csütörtökön este annyi légy volt, hogy még a fülemben is beszállt, amikor tanultam, úgyhogy szóltam

anyunak, hogy vegyen valami rovarirtót. Lehet kapni olyan aerosolosat, amelyikkel rájuk lehet fújni, és megdöglenek. Tegnapra meg is hozta anyu, csak nagyon drága volt (24 azaz huszonnégy forint), de ezt már csak akkor tudta meg, mikor ki kellett fizetni. Kár, hogy ilyen esős időben nincs sok légy, mert így csak állati keveset tudok vele kiirtani. Tegnap este az Öcsiéknél rendeztünk hajtóvadászatot. Olyan ez a vacak, hogy az ember ráfújja a légyre, aztán az vagy öt percig röpköd le-föl, mint egy hülye, aztán rángatózik és megdöglük. Ezt néztük végig egyenként. Megöltünk vagy húszat. Az Öcsi meg mondta közben a tüneteket, hogy milyen görcsei vannak, mármint az állatnak. Szóval ez van. Illetve most már egy légy sincs a lakásban. Te meg úgy hiányzol nekem, mindig olyan vidám vagy, én meg mindig ilyen hülye elkenődött. A hajam is nagyon hosszú, le kéne már vágni, mert nem tudok vele mit csinálni. Egy nappal a hajmosás után megint koszos. De ezt majd elintézzük. Kedden délelőtt vizsgálom, utána bemegyek apámhoz, mert még mindig bent van a kórházban, aztán majd elmegyek hozzád. Jó? Majd ha te levizsgáztál, akkor te is eljössz, vagy felhívsz telefonon, hogy én is tudjam, mi van veled. Igaz, neked akkor már mindegy, mert ráérsz, ha átmész.

Most jövök rá, hogy miért vagyok elkenődve. Olyan üres és egyhangú a mindennapos rohadt tanulás. Mikor veled vagyok, mégha tanulunk is matekot vagy oroszot, nem vágyom semmi másra, most meg nyugtalan vagyok egész nap. Szóval úgy látszik, én is szerelmes vagyok, nemcsak te. Még szerencse, hogy beléd. Nagyon sokszor csókollak. Annyiszor, amennyit ki lehet bírni (vagy 4-5 órán át) Na, szia, majd egyszer bepótoljuk, röf, röf: Pali

1968. június 1. szombat délután

Lifegő hajtincsű postás balról be... Aznap Jutka valahogy elkerülte, szerencsére nem vitte hátra Hagyunga bácsihoz beadni, hanem betűzte a borítékot az ajtórésbe, a kilincs fölé. Úgy kapta ki onnan Jutka, amikor meglátta, mintha féltett kincs volna, és más is lecsaphatna rá.

Drága kicsi egyetlen Juditkám!

Olyan nagyon szeretlek! Azért írok most rögtön neked, mert az ilyenkor jót tesz. Már majdnem éjfél van, de nem tudok elaludni, sokat gondolok rád. Ezt is az ágyban írom.

Délután jó, hogy nem indultam tőled később, mert soká értem volna haza. Az apu volt itthon egyedül, és beszélgettünk vele rólad. Nagyon fontos dolgokat tudtam meg az otthoniak véleményével kapcsolatban, amit most nem akarok neked levélben megírni, majd megbeszéljük, de ez nem is olyan lényeges, nehogy megijedj valamitől, nincsen semmi baj. Egyébként az Ági (tudod a szomszédból) már megint írt egy levelet, most Balatonboglárról, és olyanokat írt, hogy jó lenne, ha vele nyaralnék, mert a szülei már nem szigorúak annyira, és

ő is úglátszik szeretne valami komolyabbat is csinálni (nem azt, amit már meséltem neked, hogy mit csináltunk mi vele). A nyelv ki-betologatos csókolózásra utal Pál, csak szégyelli leírni. Szóval nem hagy békén, szegény. Ki hitte volna? De mindegy, csak azért írtam ezt neked, hogy tudd. Egyébként semmi újság. Csak azért írok, hogy minél hamarabb kapj tőlem levelet. Remélem, nem unatkozol. Milliószer csókollak, és ne felejtsd el, hogy nagyon szeretlek: Kócmuki

1968. júli 22. hétfő

Ezt a levelét követően Révfülöpön nyaralt a szüleivel Jutka, ott landolt az étkezőasztalukon a következő levél, és várta a lányt délben az üveg vizeskancsónak támasztva, a sőtartó szomszédságában. Két hétig egyfolytában szakadt az eső. Egyszer nézték meg a strandot kívülről, hogy legalább elképzelésük legyen róla, hogy hova nem jártak fürdeni. Egyszer ruccantak ki egy borospincébe vörösborozni, oda-vissza bőrig áztak. Mivel Jutka csak nyári ruhákat pakolt magának, a két hetet ágyba bújva töltötte, az üdülő könyvtárkészletét kóstolgatva.

A Kócmuki becenevet akkor vette fel Pali, amikor Jutkát megajándékozta egy fából esztergált, ragasztott prémhajú figurával, amit így neveztek el közösen.

Drága Juditkám!

Nálunk már megint verik szét a lakást, tudod volt a hallban meg a konyhában a falon egy fekete folt, ahol a kémény beázott, azt javítják. Tegnap a motorhoz vettem alkatrészeket (mert még mindig nincs meg minden), de a pénzem az teljesen elfogyott, csak az a négy ötförintosom van meg, amit te adtál, nehogy a kutyák oldalba pisiljenek. Viszont a Müller, egyik tankörtársam a Szikrában mozigépész most nyáron, úgyhogy oda ingyen bemehetünk. Bár mire hazajössz, akkor meg majd tanulnom kell, de azért időm lesz elég, hogy egyszer-kétszer (naponta) találkozzunk. Kár, hogy a születésnapomon nem leszel itthon, de majd augusztus 17-én az évfordulót azt méltóképpen megünnepeljük. Itt már elég meleg van, ha nektek is ilyen az időtök, az már Balcsin jó. Egy hét múlva már itthon leszel, addig majd csak lesz valahogy.

Milliószer csókollak, és vigyázz magadra, mert nagyon szeretlek: Kócmuki.

1968. júl. 24. szerda

Mire Jutka hazazakatolt a füstös gőzössel a nyaralásból, feljavult az idő. Az öreg Jávával döngettek Budaörsre motocross versenyt nézni. Fülrepezstően repesztettek a versenyzők a kökény- és galagonyabokrokkal övezett buckákon körbe-körebe. Öröm volt nézni. A Szikra moziba is be tudtak lopózni a gépházba, ahol egy lyukon át leskelődhettek

felváltva. Nem volt olyan élvezetes, mintha a nézőtérről követnék szemmel Luis de Funess csetléseit-botlásait egy kényelmes plüssborítású széken ülve.

Tudomásuk volt Pali szüleinek az együtt járásukról, de struccként homokba dugták a fejüket. Jutkának a lakásukból való kitiltása még érvényben volt. Ebből nem engedett Pali anyja, aki titkon azt remélte, öt év nagy idő, azalatt csak megunják egymást, kialszik szerelmük tüze, és Pali ráébred, hogy az egyetemen különb lányok nyüzsögnek körülötte.

Jutka ősszel munkába állt a Gépipari Termelőeszköz Vállalat Számviteli osztályán, és boldogan ütögette be a zongora méretű zakatoló könyvelőmasinába a vállalathoz beérkezett és onnan kiszállított köszén- és vasércszállítmányok számláit. Pali tovább koptatta az egyetem padjait és annak a sötétszürke vászonnadrágjának az ülepét, amit Jutka adott neki. Érthetetlen volt, hogy a szüleinek nem tűnt fel, hogy megemberesedve kinőtte a nadrágját. Jutka felajánlotta az övét, ha jó rá, neki adja. Pali felpróbálta és megköszönte. Természetes volt, hogy annyira egygé tartoznak, hogy mindenük közös.

Szombatonként jártak a Várba az egyetem kollégiumába Atlasz és Bergendi koncertekre. Jutka Pali haverjaival táncolt, Pali billiárdozott, aztán együtt hazabuszoztak. A fiú anyja attól tartott, hogy Pali sokat időzik Jutka fűtetlen, nedves spájzsobájában, ahol tüdőbajra tesz szert, megtiltotta, hogy a fiú ott aludjon. Ezt is könnyen ki lehetett játszani. Pali hazakísérte Jutkát és a hajnali első busszal döcögött haza, amikor még az anyja javában aludt.

Három éve izzó kiolthatatlan szerelmüket szerették volna gyűrűvel és eljegyzéssel a világ tudtára adni. A zsebpénzükből összegyűjtötték a saját gyűrűjük árát, elmentek az ékszerboltba, kiválasztották, aztán hazavitték a magukét és eldugták. Pali egy kis türelmi időt kért a szülei megpuhítására, és Jutka boldogan várt.

Várta Palit azon a vasárnapon is, amikor megbeszélték, hogy eljön megkérni a lány kezét a szüleitől. Megérkezett ebéd után, feldúlt arccal lépkedett végig az udvar poros keramitkockáin. A lány átölelte, puszit adott neki, erre Pali kibökte, *ne örülj, nem lesz eljegyzés. Remélem a Nusinak még nem jelentetted be*, igazította félre szemébe lógó szőke haját. *Anyám nem egyezik bele. Olyan sirógörcsöt kapott, azt hittük, ki kell hívni a mentőket, de aztán sikerült apámnak megnyugtatni. Ki kell várnunk, míg letelnek az egyetemi évek, azután a magam ura leszek, ha lesz keresetem. Ne sírjál! Nincs vége a világnak, csak mellékvágányra lettünk állítva. Így is, úgy is ki kell várjuk azt az öt évet, ezt tudtuk előre*, söpörgette ujjai végével a lány arcáról a legördülő könnycseppeket. *De mi kifogása lehet egy eljegyzés ellen?*, hebegte Jutka. *Az, de ezt a Nusinak ne mondd el, hogy nem akar a te szüleiddel kapcsolatba kerülni. Neki ez zsenánt, hogy egy gyári munkással, meg egy sokszorosítóval barátkozzon diplomás létére. Ne akar összejárni a szüleiddel. Tudom, hogy ez*

nem hangzik valami jól. Mondtad a Nusinak, hogy mi járatban vagyok, hogy megkérni jövök a kezedet?, vakargatta az álla oldalát zavarában. Nem, szakadt föl a lányból fájdalmasan. Gondoltam, hadd örüljön a meglepetésnek, és furcsállottam, hogy nincs a kezében bokréta. Beköszönsz és beszólok, hogy lemegyünk a Duna-partra sétálni. Később följöünk. Semmi szükség nincs arra, hogy a kisírt szememre rákérdessenek.

Azzal próbálta vigasztalni magát Jutka, hogy a gyűrűt néha elővette a rejtékéből, felhúzta az ujjára és úgy masírozott a postára pénzt betenni a betétkönyvébe, vagy cipőt venni a Flórián téri üzletházba. Enyhe büntudat kísérte ezeken az útjain, de nem tudott ellenállni a kísértésnek. Beleégett a tudatába, hogy az egy életen át mellette hüen kitartó társát megtalálta.

Amint letette az államvizsgát Pali, első útja az Anyakönyvi Hivatalba vezetett, kitűzni az esküvő napját. Hiába kapálózott prüszkölve a drága mama, a neki nem kívánatos frigy ellen, tulajdonképpen az ő véleményére nem volt kíváncsi senki.

Nehogy szégyenfolt essen sokra tartott családja becsületén, Klára mama üzent Jutka szüleinek, hogy egy rögtönzött eljegyzésre menjenek át vasárnap hozzájuk. Rendelt a Jégbüféből felcicomázott hidegtálat, nem kell készülniük semmivel. Az illendőség azt diktálta, hogy az esküvő előtt összeismerkedjen a menyasszony szüleivel, és Jutka az ő lakásukba való belépésének tilalmát feloldja, s ha már muszáj, próbáljon meg valamennyire megbarátkozni *kicsi* fia elvesztésének tudatával.

Nusiék kikenték-fenték magukat és két palack Törley pezsgővel átvonultak Paliék pazarul berendezett villanegyedi lakásába. A mama büszkén körbevezette őket a kéterkélyes, százhusz négyzetméteres lakosztályukban, elhencegett az Iparművészeti boltban beszerzett díszeivel: Kiss Róz Ilona kerámia falitükrével, a meissenai porcelánkészletével és Samu Géza szobraival, amiket Erdélyben vásárolt. A *tárlatvezetést* követően letelepedtek a hallban a hatalmas faragott asztalhoz az antik pergamen lámpabúra alá a Pazar hidegtálat elkölteni. Jutka apja, mint valami Krózus, könnyedén kicsapta a két üveg Törlejt az asztal közepére, Pali anyukája felpattant a trónszerű stílszékéről és zavartan előadta, *mi nem fogyasztunk alkoholt, a papa krónikus betegsége miatt, csak limonádét*, felkapta a két palackot és feltette a (szintén stíl) tálaló felső polcára díznek. Hiába hebegett Sanyi papa vigyorogva, jobb tenyerét kérően előre nyújtva, hogy legalább a többiek hadd igyanak meg egy pohárával, az asszony nem engedett a huszonegyből. Jutka próbált mosolyogni, hogy boldognak látsszon, ugyanakkor kicsit csalódott volt, mert nem történt meg a bokrétaival leánykérés aktusa, és nem varázsolt elő Pali kicsi díszdobozból brillkőves kísérgyűrűt, ahogy az szokás volt, de még a jegygyűrűt sem húzta fel az ara bal kezének gyűrűsujjára. Mindenféle ceremónia nélkül zajlott le az eljegyzés, mintha egy hivatalos tárgyaláson vettek volna részt. Pali mamája tájékoztatta

őket az esküvő lebonyolításának menetéről, miszerint szűk családi körben, csakis polgári esküvőt fognak tartani, az ifjú pár szülei fele-fele arányban fogják kifizetni a Balaton étteremben megrendelt vacsorát. A menü egységesen húsleves lesz rántott karajjal, és desszertnek megteszi a puncstorta, amit a pincér fog kihozni, a tetején vörös cukorrózsával. Az elfogyasztott ital költségét mindenki maga fogja rendezni a pincérrel. Továbbá kikötötte, hogy Jutkát ő viszi a Váci utcai fodrászához, aki alkalomhoz illő frizurát fog készíteni neki, és úgy hallotta, hogy a ruhaanyagot az édesapja már megküldte Amerikából, azt a Haris-közben fogják megcsináltatni, hogy elegáns legyen. A menyasszonyi csokrot ő kötteti, így szokás az ismeretségi körében. S mint aki az ülést berekesztettnek tekinti, hozzászólásokra nem tartva igényt, elkezdte leszedni az asztalt. *Hogy elrepült az idő*, hebegte Sanyi papa, *akkor mi megyünk is*, kászálódott fel a székéből. *Köszönjük szépen a nagyon finom, különleges vacsorát*, toldotta meg Nusi mama az akkor még csak 41 éves férje mondandóját. Ez itt most egy kis magyarázatra szorul, hogy a koravén férfi elvette az akkor még fiatalos, 11 évvel idősebb nőt és apránként hozzáöregedett.

A két boldog ember egybekelését megszenteseítő esküvő is kurtán-furcsán zajlott le. Az Amerikából érkezett vastag dzsörzé anyagból egy kapucnis, sok aprógombos mini ruhát sikerített a Haris-közben a varrónő. Ennél izgalmasabbat senki emberfia nem tudott volna kihozni abból a plump anyagból. Klári mama elvitte Jutkát a Váci utcai fodrászatba, ahol egy olyan búbosra tupírozott frizurát kanyarított a mézesmázosan selypegő Magdika Jutka fejére, amitől a legjobb esetben kakadunak érezte magát. Otthon belógatta a haját a csap alá és kifésülte egyenes Kleopátrára, amilyen eredetileg is volt. Megérkezett a Virágszalomból a *meseszép* menyasszonyi csokor, mi másért, hogy legyen miért újra elborzadnia a lánynak. Hamar túltette magát a látványon, olyan, amilyen, a hangsúly a hivatalos egybekelésen van. Egy nyaláb kékre, zöldre festett szegfűt kötött össze a virágos sárga és rózsaszín szegfűvekkel aszparáguszágakkal. Egy hosszú mirtuszág húzódott a csokor közepén le a virágszálak végéig. Széles fíradtrózsaszín selyem masnival volt összekötve a csokor, és a mirtuszág drótjára erősített a virágkötő három hosszú, keskeny, rózsaszín szalagot. Ezekre fehér viaszból formált mirtuszágakat erősített egymástól tíz centiméter távolságra fátyolaszparágusz ágacskaival. Ahogy a karjai közé fogta Jutka a csokrot, a mirtusszal díszített szalagok leértek a ruhája hosszáig. Az egyikről leesett a mirtuszágacska. Egy hullámcsat segítségével tűzte félre ezzel szemébe omló haját. Összességében nem lett volna ízléstelen a csokor, ha nem kötnek bele természetellenes színűre festett virágokat. Csupa fehér szegfűvel, rózsával vagy kálával lényegesen elegánsabb lett volna.

Amíg Pali bátyja a család Zsiguliján elszállította a mindössze tíz főből összegyűlt rokonságot a házasságkötő terembe, az ifjú pár a két tanúval, mint a pinty, úgy becsapott egy üveg skót Whyskit. Ők már erősen feldobott állapotban kerültek az anyakönyvvezető elé, aki arról papolt, hogy a házasság egy kis veteményeskert, amit rendszeresen kapálni, öntözni, ápolni kell, ha azt akarják, hogy gyümölcsöző legyen. Ehhez a részhez érve már mind a négyen úgy vigyorogtak az első sorban, mintha a hátuk mögött ülők csiklandoznák őket.

A röpke ceremóniáról mindössze tíz felvételt készített a hivatalból kirendelt fotós. Az egész nap folyamán, a vendéglői vacsorát is beleszámítva senki fiának se jutott eszébe, hogy fényképezzen, pedig a férfiaknak általában volt fényképezőgépük a hetvenes években.

A fiatalok tudta nélkül a vacsorára megérkeztek Klára mama és Lajos papa rokonai is, Jutka részéről csak a szülei, a bátyja és a tanú a feleségével volt csak jelen, és amikor már a rántott húst nyiszálták a tejfehér tányérjukon, megjelent az ajtóban Nusi Svájcban élő öccse a lányával. Ettől a váratlan momentumtól nagyon felvillanyozódott Jutka unokanővére, aki a tanú feleségéként lehetett jelen, és bele volt habarodva a svájci nagybátyjába. Szőke haját, mint egy megbokrosodott kanca hátracsapva hangosan kacarászott, igyekezett poénokkal felvidítani a társaságot. Klára mama egyre rémültebben kapkodta fel a fejét a tányérja fölül. *Ki az a szőke nő?*, szegezte a kérdést Nusi mamának. *A kis Klári*, válaszolta a falat lenyelése után Nusi, *a Klári húgomnak a lánya, a férje a Miki, ő Jutka tanúja*. Klára mama leszegette a fejét és révületbe esve motyogta Lajos papa felé, *az boszorkány, ő babonázta meg a fiamat, hogy Jutkával egy életre összeláncolja magát*. Lajos papa dörmögve csitítgatta, *ne beszélj badarságokat Klára, boszorkányok csak a mesékben vannak*. Klára mama feje elkezdett rángatózni, és hisztérikusan kijelentette, *de, de, vannak boszorkányok, én látom ezen a nőn, hogy lerí róla a kaján gonoszság. Én ezzel a társasággal egy percet sem időzöm tovább egy asztalnál, szólj Ferinek, hogy azonnal vigyen haza!* Lajos papa szerette volna a nagyobb patáliát elkerülni, ezért felemelkedett a székéről, odacammogott a nagyobbik fiához, belesúgta a jobb fülébe, hogy a mama rosszul van, minden feltűnés nélkül vigye a kocsival haza. Feri zokszó nélkül letette a kését és villáját, belekarolt az anyjába és kikísérte az étteremből.

A földszinten a zenekar előtt táncoló fiatalok semmit sem észleltek Klári mama monodrámájából. Jutka bátyja meg azért lépett le vacsora közben, mert őt azzal ugratták, hogy csak annyit igyon, amennyi pénze van, mert az italt személyenként zsebből kell kifizetni. *Igen?!*, csapta le a félig kiivott, karcsú söröspoharát az asztalra, és sértetten kiviharzott az étteremből. Na, pont ő, aki még szürke halszálkás öltönyt is csináltatott a jeles esemény öröme.

Másnap a nászútra felpakolva kigördült az ifjú pár a család drapp Zsiguliján a tárt kovácsoltvas kapun. Pali bátyja a könnyeit törölgetve állt az erkélyen. Nem a meghatottság rikkatta meg, hanem a kocsit féltette, mert legtöbbet ő használta, és már teljesen magáénak érezte. Az ifjú párt várta Csehszlovákia, Lengyelország és NDK kies tájai és nevezetesebb városai. Prága Aranyművesek utcája, harangjátéka, Zakopáné, Morskie Oko, Zsolna, Besztercebánya, Wielicka sóbányája, Krakko vára, Mazúri-tavak vidéke, Gdansk, Gdynia, Sopot, Hel-félsziget, Berlin, Lipcse, Weimar, Drezda...

Lelkiekben gazdagon feltöltődve nehezen zökkentek vissza a dolgos hétköznapokba. Paliék cselédszobájában a szivacsmatracon kuporogva, a hajnalban tömött busszal munkába járásba. Ráadásul Pali beszállt egy pomázi társasház-építkezésbe, vasár-és ünnepnapokon odakint hordta a téglát, keverte a maltert és a betont. Jutka természetesen már a nászúton teherbe esett, hányt, úton-útfélen elájult. Az éjszakákat kitöltötték Klára mama hisztérikus zokogásai, a papa duruzsoló csitítgatásai, ami csak olaj volt a tűzre, mert ugyan mitől olyan optimista, hogy semmiben sem látja meg a rosszat? Az elmeháborodott szomszéd asszony ordibálásaitól sem lehetett aludni. Az a szerencsétlen Erzsi néni az éj kellős közepén váratlanul feltépte a szobaablakát, és kiült a párkányra vérfagyasztó hangnemben szitkozódni. Felsorolta, hogy kiket kellene az elmúlt évtizedek és a jelenlegi politikusok közül lámpavasra felhúzni, elevenen megnyúzni stb. Mintha összebeszéltek volna mamával, az egyik éjjel az elmeháborodott őrjöngött velőtrázó sikolykísérettel, a másikon a mama zokogott. Érteni nem lehetett, milyen sérelmeket dörzsöl a papa orra alá, hadart, el-elcsuklott a hangja, hüppögött egy keveset, majd kezdte előlről a repertoárt. Judit fél éjszakákat ült a matracán, hátát a falnak döntve, türelmesen várta sóhajtozva, hogy Pál is felébredjen, de hiába kérdezgette, hogy miért zokog a mama, azt a párja sem tudta. *Holnap megkérdezem*, csitítgatta Jutkát és kérte, feküdjön vissza, próbáljon meg aludni, nehogy másnap is elájuljon a buszon munkába menet a kimerültségtől. Jutka visszadőlt, oldalára fordult és a fülére tette a kispárnáját. Sikerült is elaludnia, de akkor meg azt álmodta, hogy egy fekete jaguár feküdt a fejére, hogy megfojtsa. Levegő után kapkodva pattant fel fektéből. Mama még mindig el-elcsukló hangon zokogott. Papa bársonyos hangján dörmögve csitítgatta.

Másnap Pál, ahogy megígérte, bekopogott az anyja szobájába, leült mellé a kanapéra és kedvesen megkérdezte, hogy miért zokog olyan szívet szaggatóan éjszakánként. *Már hogyne zokognék, amikor a papa nem képes ésszel felfogni*, szakadt fel belőle hisztérikusan, amiből arra lehetett következtetni, hogy ismét zokogásba fog torkollani a beszélgetés, *hogy az ő súlyos krónikus beteg állapotában nem szabadna kölcsönöket felvenni. Olyan horribilis összegeket vett fel, eladósodott fűnek-fának, az összes kollégájának és cimborájának. Nem*

tudom mi ütött belé? Miért kell egyszerre kocsit és telket venni, faházat rá megrendelni, és még a ti lakásotokba is beszállni a kezdő összeggel, amikor többet nyomja a kórházi ágyat, mint amennyit dolgozni tud járni. Egy szép napon feladja a leromlott szervezete a küzdelmet, meghal és rám hagyja a sok százezer forintos adósságát. Jutka sem tud vesztég maradni, nem fér a bőrébe. Pont most kell gyereket szülnie, amikor még senki sem ért nyeregbe. Ha a papa meghal, és nem tudjátok kifizetni a lakásadósságot, akkor fuccs a ti lakásotoknak, és Jutka teleszüli nekem ezt a szép, eddig nyugalmas lakásomat, amilyen szapora. Egyáltalán nem akartam tőle gyereket, és tessék, a minap volt az esküvő, és már itt tolat a lakásban, szakadt fel belőle őszinte felháborodással, mintha az életnek nem az lenne a természetes rendje, hogy a szerelmesek összeházasodnak és életet adnak szerelmük gyümölcsének. De, de, hebegte Pali, egyáltalán nem erre megy ki a játszma, amilyen következtetéseket vontál le. Rendes fizetést kapok az egyetemen, Jutka is keres, minden nehézség nélkül ki tudjuk fizetni a kölcsön részleteit. Teljesen feleslegesen emészted magad. Nem szüljük tele a lakásodat lármás gyerekekkel. Két éven belül már Pomázon fogjuk rontani a levegőt, próbálta viccbe forgatni a mondandója végét.

Hiábavaló volt minden ellenvetés, mama éjszakai sírógörcsei nem szüntek meg, egészen addig, míg Jutka meg nem szülte hét hónapra az életképtelen gyereket, és a kórházból végtelen bánatába beburkolózva egyedül hazatérve elkezdett betegeskedni. Az idő tájt szanálták az óbudai szülői házát, ahol a szülei laktak, Nusi felajánlotta, költözzenek velük együtt Újpalotára, akkor ők nagyobb lakást igényelhetnek. Akkorát, amekkorában öten játszva elférnek. Félretett pénzük nincs, amit beleadhatnának a pomázi építkezésbe, de vállalja, hogy amíg az építkezés tart, náluk ingyen lakhatnak és ehetnek. Így könnyebb lesz összeszedniük a pénzt a lakásra.

Áthurcolkodtak Jutka szüleihez, s ahogy Klára mama megjósolta, Lajos papa hamarosan kilehelte a lelkét. Utoljára a kórházban látták, hanyatt feküdt, jobb karjába csepegett az infúzió. Jutka megpuszilta békés arcát és megkérdezte: *Fáj? Kellemetlen?* Úgy mosolygott a menyére Lajos papa, mintha oktalan kisgyerek volna. *Nem, az égvilágon semmit sem érzek.* Jutka bólíntott, *bennem ez a látvány félelmet kelt.* A papa Jutka hasát nézte, megfogta a fiatalasszony kezét, megszorította. *Látom, rúgkapál a baba,* szólt csendesen. *Ne félj, most sikerülni fog,* utalt az elhalt kisfiúra.

Papa elhunytától függetlenül, de azt követően jóra fordult a sors kereke. Elkészült a pomázi társasház, beköltöztek vadonatúj lakásukba, néhány hónapon belül megszületett az első kislányuk. mérhetetlen boldogság lengte körül a fiatal párt. Az amerikai nagypapa gratuláló levelet küldött. *Minden szépet, jót kívánunk,* írta, *legfőképpen jó egészséget.*

Reméllem jól megvagytok? Nagyon örültünk a nagy újságnak, és kérünk bocsássatok meg, hogy azonnal nem válaszoltam, írta Vilma néni, vagyis apu felesége. De naponta emlegettelek az Apunak, ígérte, hogy fog írni még össze is zördültünk. Gondolhatod, hogy mit is mondhattam, a K. lapodat örömmel olvasta amint láttam, mert többször a kezébe vette de írni nagyon nehézkes. De majd csak rászánja magát. Egyébként tudatom Veletek, hogy Feb. 17-én postára feladtam csomagot a kicsike részére hasznos új dolgokat reméllem, hogy örülni fogtok az ajándéknak, kb. 4-5 hét múlva MEGKAPJÁTOK. Egyébként csak megvagyunk az öregedő csontjainkal hol itt, meg ott fáj. Nagyon várjuk a jó meleg tavaszt, akárcsak Ti is ugye és egyben gratulálunk az új othonotoknak és sok szerencsét kívánunk. nagy szeretettel csókolunk benneteket Vilma néni és Apu

Egyszóval még mindig nem emelte meg Jutka apja a tollat, a felesége írt helyette. *Ha megszakadnak a férfiak, se tudnak családcentrikusak lenni, vélekedett a levél letétele után Jutka. Mindenütt a nők fogják össze a családot, dünnyögte már magának. Pengéket nem küldött?, nevetgélt nyihogva Pali. Ha minden kötél szakad, legyen mivel felvágunk az ereinket. Jutka megfordította a karcsú kis levélpapírt, és tényleg két négyszögletes ragasztás nyom látszott rajta, a borotvapengék helyéről árulkodva. Küldött, nevetett felszabadultan Jutka, csak úgy látszik, valakinek nagyobb szüksége volt rá a vámnál vagy a levéllenőrzési hivatalban, mert letépte a levélpapírról.*

A hamarosan érkező csomag tartalma a mellékelt cédula szerint:

Kis baba részére ajándék:

Egy kézzel kötött komplett ruha

Egy blanket és vízmentes alsó és felső lepedő

Egy komplet alvó ruha

Egy piros zipzáros mackó vízmentes

Egy baba púder és krém 3 drb. baba szappan

Egy Lazy Dazy baba

Egy tucat pelenka baba kefe és fésű

Egy szív csokoládé

Egy plastik cumis etető és külön egy cumi

Hét drb. vízmentes pelenka bugyi

Három drb. arc mosó frotír

Egy doboz fül tisztító

Két drb. frotír nyakba való az etetésnél

Minden darab olyan, amilyen, szóra sem érdemes, amilyenre a szegény amerikai magyaroknak minden különösebb megerőltetés nélkül futja. Viszont a Lazy Dazy japán gyártmányú babájuk mellett nem lehet szó nélkül, azaz röhögés nélkül elmenni. Gumiból öntött, mindössze 10 cm-es sípoló kisfiú. Rózsaszín, pucér, mindössze egy fehér pelenkabugyi van rajta. Kék a szeme, mosolyra nem húzódik a szája, de arca derűs. Talpai korcsolyaélben végződnek, két kezével zöld hokiütőt tart. Vajon mire gondolt az ajándékozó, amikor ezt a babát a kezébe vette és eldöntötte, hogy ez pont jó lesz a kis unokájának?

A halványkék légipostai boríték leheletvékony papírján kissé görcsös a girbegurba írás. *Kedves Pál és Jutka!*

A Karácsonyi Üdvözet lapot január 19-én Köszönettel megkaptuk. Mely így hangzik Kellemes Karácsonyi Ünnepeket és boldog újévet kívánunk sok puszit küldünk Jutka, Évike. A Pál lemaradt, ami féré értésre adott okot. Már azt hitük hogy ok nélkül haragszik ránk, vagy feltételezve a legrosszabbat, nincs megértés köztetek. Váltok. Szeretnénk tudni igazi okot, hogy történt ez? Utána meg kaptunk egy komoly levelet, beszámoló az ünnepekről hogy történt, hogy zajlott le hozácsolva Évike képe nagyszerű bátor kisgyerek. Gratulálunk. Meghogy a csomagot megkaptátok, és nagyon örültetek neki mert kiegészítette az Ünnepeket. Ezt jól eset olvasni nekünk. Mégis egy tökéletes jó Ünnepekben volt részetek. Örülök hogy az IKA csomag kielégítő volt. Azért csináltuk ezt így, mert tudván azt, a gazdasági helyzet mindenhol rosszabbodot, az árak emelkedése még itten is kétségbe ejtő, ebben nincs úgy mint azelőtt volt. Sajnáljuk a Gabival nem tudunk értekezni. Ő makacs, nem ír reméljük már jobban van? A operáció után. Irjatok rola. Szeretnénk segíteni rajta. A makacskodásával sok mindentől el esik /rossz természet/. Én már több ízben próbáltam közeledni, írtam neki, a levél mindig válasz nélkül maradt, belefáradtam az ügybe. Az is lehet hogy, téves a cím, és nem kapja meg a leveleket, nemtudom mi van ottan. Szeretnénk tisztába lenni a dolgokkal, mert ez nincsen rendjén, amit Ő csinál. Ha haragszik ránk írja meg. Többet nem zavarjuk levelünkkel. Ugyan már miért haragudna? veti közbe a felolvasásba epésen Jutka. Tán csak nem arra orrolt meg, hogy szó nélkül itt hagyta az egész családját faképnél, mint eb a Szaharát, és gyerektartást se küldött havonta felnőttkorunkig? Visszahajol a levél fölé folytatni a felolvasást. Icu hugom kislányának is írtam a nevelő szüleinek még decemberbe, megkapták vagy nem, nem tudjuk a levélre válasz nem jöt de vissza sem küldték azért ez disznóság, lelketlen emberek. Az ember fáradozik és a munkáját semibe sem veszik. Palikám légy szíves Informálj benünket az ügyben. Ird meg mi van otan. Szeretnénk tudni. Előre is köszönjük ha teszel lépéseket az ügyben. Most magunkról egy pár sort írok. Az ünnepek nagyon jól kellemesen Magyarosan teltek el. Ugy mint azelőtt Magyar országon, az utcák feldíszítve Karácsonyi díszben. Mivel

sokféle nemzetiségű van iten. Mindenki a maga szokása szerint ünnepelt. Mi például elfogyasztottuk a karácsonyi vacsorát, éjjel 12 órakor elmentünk a templomba ünnepelni Kis Jézuska születését. Szép kis karácsonyfánk volt, alata a ajándékok. Pali nem állja meg közbekiáltani, hihetetlen, hogy ott Amerikában milyen extrém módon ünnepelnek! Vacsora! Mise! Fa! Ajándékok! Tuti, hogy zokni, gatyá, sál és nyakkendő. Legvadabb álmaimban sem gondoltam volna, hogy ők így ünneplik meg a Jézuska születését. Összenevetnek Jutkával, és az asszony folytatja a felolvasást. Egészségileg hol így, hol úgy vagyunk. Pali jóváhagyólag bólogat, ezt mi is pont így szoktuk csinálni, mondja kuncogva. Nyugi, mindjárt vége! Fogytán a papír, inti le Jutka. Itten inkább több az eső hideg nincsen a karácsony két napján verő fényes napsütés volt kint napoztam a balkonon, Újév napján is. Hó esés ritkán fordul elő. A levelünk végéhez értünk. Zárjuk sorainkat többet most nem írunk majd legközelebb. Sürgős válaszokat várjuk. Sok csók a távolbol. Üdv. Apu Vilma.

Térjünk a lényegre!, vigyorog Pali. *Penge van a levélben?* Jutka gunyorosan felkacag. *Volt, mégpedig három, csak szokás szerint kiemelték a tixocsík alól.* Pali horkantva felnevet, *jogos, mert már hárman vagyunk. Mindegyikünknek jár egy, hogy egyszerre vághassuk fel az ereinket.*

Akkoriban Canadában olyan sebességgel rohant az idő, észre sem vették nagypapáék, hogy egymás sarkára taposnak az évek levélváltás nélkül. Hol Jutka emberelte meg magát és feladott egy karácsonyi üdvözlőlapot, hol pedig az apja sérelmezte, hogy semmibe veszik a gyerekei, még híradást sem adnak magukról.

Öt éven belül nagy nehézségek árán sikerült egy kistestvért összekalapálniuk Évike mellé. Újra virágba szökkent körülöttük a világ. Az ablakpárkányon a gömbkaktusz annyira körbevirágozta magát, hogy a piros tölcsérjeitől ő maga nem is látszott. Az erkély virágládáiban illatos vajszínű violatövek, lila petúniák, sötét narancssárga büdöskék és piros muskátlik nyíltak. A ház sarkánál cseresznyefa virágzott. Körbedongták a szorgos méhek és darazsak. Szinte zizegett az egész lombozat, ha arra mentek.

1986 október 2-án nekidurálta magát az amerikai házaspár. Csomagot állítottak össze, levelet is csúsztattak bele, amit ezzel indítottak. *A CSOMAG TARTALMA:*

1 drb nagyobb számú pizsama rozsaszin

1 drb zöld kisebb számú pizsama

6 pár zokni

3 drb fehér női ruha alá való trikó

4 drb női bugyi (sátorlap méretű)

½-es női kombiné (ez tulajdonképpen egy kicsi masnival díszített drapp alsószojnya)

2 drb női pulóver szürke és piros

3 drb újnélküli felső

30 drb színes ceruzák

2 drb sárga ceruza tartó- és hegyező és radír komplett

2 drb nyak gyöngy és karkötő, komplett

1 drb kiskutyás naptár 1987 évre

Használt béjegek, és különböző papír szalvéta.

Ezt már nem engedi el a füle mellett szó nélkül Pali. *Remélem a szalvéták nem használtak, veti a felsorolás közbe, és egyéb kis játékok.*

1 drb doboz TOFRAY csokoládé

2 drb CANDY CRUCH csokoládé

és 2 drb lapos csokoládé.

Ideérve is beszél Pali. *Csak nem vetítik odakint is a Pom-Pomot, aki mindenféle csokoládét imád; a kerek csokoládét, a szögletes csokoládét, a lyukas csokoládét és még a lapos csokoládét is?*

A felsorolás után Vilma néni szép kerek szabályos gyöngybetűi következnek. *Kedves gyerekek! Jutka, Pál és kis család! Örömmel olvastuk kedves leveledet a beszámolódat, hosszú halgatás után, ezzel együtt sok mulasztás történt, én úgy érzem, hogy mindennek én nem vagyok az oka 8 évig kértem az édes apádat, hogy írjon neked, mert talán azt hiszed, hogy én akadályozom ebben, ami bizony nagy tévedés, végre a makacs természete fölengedett és írt Nektek, sőt még ara is kértem őt hogy látogasson meg benneteket, hiszen én is voltam az én hozzám tartozóimnál két alkalommal utoljára 8 éve, amikor szerettem volna veletek is találkozni, de sajnos mulasztás történt, bizonyára valamijen oknál fogva történt? és sajnos, hogy éneke már nem sok reményem van, hogy még egyszer ellátogassak rokoni találkozásra, mivel már csak egy nővérem van, aki régebben beteg hónapok óta nem kaptunk tőle levelet, nagyon aggódom miatta Ő volt az aki gyakran írt, félve gondolok rá, hogy már többé nem ír levelet. Felnéz Jutka a hártavékony levélpapírról, már azt hittem, hogy a hosszú évek alatt kisodródott az agyából a pont, a mondat lezárásának lehetősége, de végre kitette, ami azt jelenti, hogy az előbbieket mind egyazon gondolatot foglalnak magukba. Visszatereli a tekintetét a levélre és folytatja a felolvasást. Bandi fiamék augusztusban voltak nálunk látogatóba ők jól megvannak 20 éves házaspár megértésben, élnek két gyermekük van Márk és Jennifer a fiú unokám 16-éves magas növésű, lány 14 éves mindketten zongoráznak jó tanulók szülők fáradhatatlanul dolgoznak. Sajnos hogy igen ritkán találkozunk, a nagy távolság miatt. Reméllem K. Jutka, hogy levelem jó egészségekben talál benneteket, amint írod*

a gyerekek nőnek és hejessék okossak szorgalmassak öröm a szülőknek, itt küldünk néhány béjeg gyűjteményt és pár papírszalvétát. Reméljük hogy az ajándékkall örömet szerzünk a kislányoknak pizsama paszolni fog, talán nagy és kényelmes lesz, látatlanba nehéz eltalálni a méretet reméljük, hogy karácsonyra megfog érkezni a szeretet csomag.

K. Jutka még egy komoj beszámolót közlök, Veled. Ez év április 1-vel feladtuk a borbéj üzletet, az ok a betegség, ami a forgalom csökkenését jelentette, sajnós hogy már a második vagyis 2 éve csak 3 napot dolgozott az Apu, már évek óta orvosi kivizsgáláson van cukorbetegséggel állandó gyógyszeren van, hol így hol úgy van lelassulva, többször kell meni vérvételre nagyon levagyunk kötve a pontos étkezés stb. még jó hogy kocsit vezetek mert van amikor a speciál orvoshoz kell vinni ami elég távol van, így hát én bizony nagyon levagyok kötve, minden a vállamon van.

Az elutazás valamerre nagyon meggondolandó, pedig jó lenne egy kis kikapcsolódás, de le kell erről mondani. Reméllem, hogy nem zavartalak a beszámoló levelemmel amit kötelességemnek tartottam és meg értesz, én mindig gondolok rátok, szegény Édesanyád is érzi a multnak a viszontagságait, mint ahogy én is meg sok mások a sors nem kimélt senkit, most amikor egy kicsit jobb lenne itt a betegség meg az öregség, hejes vagy kedves Jutka, hogy mindegyikről beszámoltál, én elhiszem aszt hogy Te is nagyon el lehetsz foglalva a háztartás a család és plusz eljárni dolgozni, csak vigyáz az egészségedre, most pedig kívánunk teljes szívből minden szépet és jót, kedves mindnyájatoknak. Sok szeretettel, öleléssel Apu és Vilma néni.

Jutka felemelte a fejét és szenvtelenül bejelentette, borotvapenge nincs. Ha nem tetszik, ahogy a sors labdázik velünk, kössük fel magunkat. Persze kötelet se küldtek, nagyon spórolnak. Kisnyugdijasok + világválság.

Feltűnt Jutkának, hogy Pali huzamosabb ideje a kolléganőit és gyerekeiket agyondicséri, őket meg csak szapulja. Bezzeg Ági lányai muzsikálnak, tornáznak, mindamellet jól tanulnak és nem utolsósorban udvariasak is. A saját gyerekei lusták, rendetlenek és szemtelenek. Mire fogják így vinni az életben? De hát miről beszél Pali? Évi is kitűnő, belebetegszik, ha véletlenül becsúszik az ellenőrzőjébe egy négyes.

Egy hétvégi szurdokkiránduláskor felemelte Jutka a Zsiguli csomagtartójának a tetejét, és ott látta az NDK-ból hozott barnakockás plédet összehajtogatva, rajta feküdt Pali gitárja. Nem szólt egy árva szót se, de a párja észrevette, hogy a gitáron fennakadt a tekintete, és csak úgy melleleg közölte, hogy a kollégáknak szokott a céges ünnepeket követően a hivatalban gitározni. Jutka el sem kezdte feszegetni ezt a gitárhurcolási ügyet, szabad felnőtt ember Pali, miért ne gitározhatna a cimboráinak, ha kedve szottyán.

Mintha egy világlátás indult volna el, Vilma is útjára bocsátott Canadából egy párdücliliomos elejű díszlevélpapír belső oldalára írt levelet. *Kedves Judit és Mindnyájatok! Szomorú gyászos hírrel kezdem soraimat, szeretett férjem Jánoskám, Ti édesapátok és nagy papátok Júni 26-án szombaton a hajnali órákban csendesen elhunyt.. Mondjátok érte szép imát. Isten nyugosztalja béke poraira! Utolsó lakheje a nyugdíjas beteg ápoló intézet volt, a lélegzet vétele az utóbbi időben már nagyon kritikus volt, kapott egy nagyobb szív attackot, ami elvitte a másvilágra az orvos telefonon bejelentette én azonnal mentem de már akkor halva volt két nappal előtte még beszélünk telefonon, rövideket lélegzett, de sok pusztit küldött, és mindig üdvözlétét küldte minden jó ismerősöknek, szép temetést rendeztem Neki a Szent Antal templomba szoktam vinni kocsival, az előző években mivel már nehezsre esett neki a gyaloglás. Én már jó pár éve a templomnak tagja vagyok, és kórusban énekelek persze angolul, ami nem könnyű de jó valahova tartozni és ezzel szemben több előnyöm is van. A Magyar templom távol esik Tőlünk. Miután a magyar Plébánosnak bejelentettem, hogy az Apu súlyos beteg és kórházban van Ő ment és meglátogatta az utolsó kenetben is részesítette ez még az elmúlt években történt, ami sajnós hogy többször megisméltődött persze ez a hosszú lejárati betegség a múltban erről már beszámoltam Nektek. Plébános úr ismét meglátogatta az aput előtte egy-héttel mielőtt meghalt. Most pedig eljött a temetési szertartást vagyis a gyászmisét magyarul és angolul meg a bucsuztatót mondotta vegyes résztvevők voltak régi magyar barátaink és az itteni Canadaiak az én részemről a női Kar gondoskodott a templom alatti nagyteremben megterített asztalok több mindent szerviroztak fogyasztottak a résztvevők. A fiam is ide utazott segítségemre a sok-sok intézni valók ami sok izgalmakkal telt el. Most egyedül maradtam fiam csak pár napig maradhatott. Miután az apu már több mint egy évig a Kórház meg aztán a beteg ápoló intézetnek volt a lakója, így hát meg is szoktam a magányt csak látogatni mentem őt meg fizetni valókat intéztem ezt pedig évek óta teszem, hivatalos ügyeket, lebonyolítani nem könnyű és mindent magas áron szabnak meg a Temetés is 3 ezer dollár stb. hát sajnós, hogy ez az élet meg hozzájárul a betegségek felszalad a vérnyomás meg minden más, no de most már bucsuzom szeretettel, sok puszi Vilma n.*

Megjegyzés: borotvapenge egy se. Úgy látszik kifogyott János Apu készlete. Sebaj, van bőven super Figaro a honi drogériákban.

Az enyhe, hosszan elhúzódó őszt csikorgós tél követte, s pokróc és a gitár valahogy ottfelejtődött a kocsiban. Szilveszterre általában házibulit rántanak össze a kollégákkal, baráti körrel, egész éjjel csak úgy röpködtek a szoftverek és a hardverek, mint a mendergős ménkü. Pali Ági nevű kolléganője is jött a *mintacsaládjával* együtt. Remélte Jutka, hogy nem kezdik el cikizni az ő lányait. Szerencsére erre nem került sor, lemezeket hallgattak, táncoltak. A

kimondottan nem táncos lábú Pali is ott döcögött medvésen, karjaival csápolva a szoba közepén, a kék-fehérmintás perzsaszőnyegen zokniban. *Apa, te tudsz táncolni!?*, kiáltotta csodálkozva Évike. *Hogyne tudnék*, babszólott Pali, *hadonászni és rogyadozni mindenki tud. Ezt nevezik manapság táncnak*. Ezen az ominózus évbúcsúztató házibulin egyszer csak Ági a férje ölében ülve elkezdett Pali felé selypegve affektálni, hogy a Mr. Lonely-t játssza már el nekik, mert az annyira szép, aki hallja, kicsordulnak a könnyei. Erre Pali a lépcsőfokokat kettesével véve lenyargalt a garázsba, felhozta a gitárját, letelepedett a dohányzóasztal szélére, és közvetlenül Ági arcába bűgta, duruzsolta *Lonely I'm Mr. Lonely...* Jutkába, mintha villám csapott volna, úgy érte őt ez a szégyentelenül szemtől szembe tett vallomás. Mindegy, hogy miről szól a dal, a hangsúly azon van, hogy ennek hatására lobbantak a velencei árokparton szerelemre, és ezt ő úgy élte meg, mintha egyenesen neki írta volna a zeneszerző, most ugyanazzal a mély átérzéssel ennek a náluk jóval fiatalabb, kikent-kifent, viháncoló cafkának adja elő. Csoda, hogy nem nyílt alattuk ketté a föld, és nem nyelte őket el. Felemelkedett Jutka a székéről és kitámolygott a konyhába szendvicseket gyártani, pedig az előbb bevitt tálon még bőven volt szalámis, sajtos és kagylós is. Egyedül a kaviáros tojásos fogyott el, de még senki nem reklamált emiatt. Pali sejthette, hogy túllőtt a határon, mert utána sompolygott és készségesen megkérdezte, segíthet-e valamiben. *Áh, nem*, dörgölt ki a szeme sarkából az asszony egy könnycseppet. *Menj, szórakoztasd a vendégeidet! Hamar végzek*. Mintha mit sem számítana, hogy fény derült rá, kihez jár Pali hétköznapi délutánonként gitározni.

Hosszú évekig tetszelegtek a boldog család szerepkörben, miközben jóformán semmi közük nem volt már egymáshoz, míg be nem jelentette Pali ellentmondást nem tűrően, *ez nem mehet így tovább, beláthatod te is, beadtam a válókeresetet. Keress magadnak egy kis lakást a lakásunk értékének a feléért, ahová átköltözhetsz*.

Palinak írt szerelmesleveleinek lába kelt, nem lehetett belőlük citálni, ezért billent csupán Pali oldalára szívet melengető párbeszédük mérlegének serpenyője. Valószínűleg válaszuk idején vágta kukába Judit leveleit, nehogy illetéktelen kezekbe kerüljenek.

Pali halálhírét meghallva Jutka első dacos reakciója az volt, ő ugyan nem megy ki a temetésére. *Szabadna tudnom, hogy milyen meggondolásból jutottál erre az elhatározásra?*, komorult el Erika, Jutka kisebbik lánya. *Akárhogy is történt, mégiscsak a gyerekeid apjáról van szó, akivel a fél életedet leélted*. Lesütött szemmel, az asztalterítőre meredve nagy nehezen kibökte Jutka, *hova állnék én ott a ravatalnál?* Erika értetlenkedve ingatta fejét, *hogyhogy hova állsz te ott?!*, pukkant ki belőle. *Mégis mire gondolsz?* Hiába nem akarta ezt az aggályát senkivel sem megvitatni Jutka, de ha kérdezik, válaszolnia csak kell. *Hát a*

ravatalozó előtt, amikor sorfalat áll Apa családja, akiknek részvétet kívánnak a rokonok, kollégák és barátok. Nem ismerek én közülük senkit, nem tudok egyik csoporthoz sem csatlakozni. Hogy venné az ki magát, ha odapofátlankodnék az új családja mellé? Erika kissé megemelve a hangját, Na, de anyám, egyáltalán, hogy jutnak eszedbe ilyen gondolatok?! Ez a legnagyobb problémád, hogy nem tudod hová állj? Anya oldalvást pislantott fel a lányára, mint aki attól tart, hogy lezavar neki egy jókora pofont, úgy bökte ki, ez az egyik, a másik pedig az, hogy a kondoleálók csoportjához sem tudnék jó szívvel csatlakozni. Nem venné be a bögyöm, hogy az új feleségének és gyerekeinek kívánjak részvétet. Állhatnék valahol egyedül a saját bánatom és veszteségem súlyától meggörnyedve. Egyszerűen nem tudom elképzelni ezt a szituációt.

Mire rászánta magát, hogy a lányai kedvéért kimegy a temetésre, nem fog senkit érdekelni, hogy ő egyedül ácsorog a ravataltól tisztos távolságban, addigra már a család a koszorúk megrendelésénél tartott, ami szintén nem volt egyszerű a koronavírus-járványra hivatkozva bezáratott virágboltok esetében. Találtak az interneten egy óbudai virágkötészetet, akinek a weboldalán közzétett koszorúk képe alapján e-mailben meg lehet rendelni a kiválasztott koszorút, és az árát átutalva kiszállítják közvetlenül a temetőbe. Praktikus, ember nem is találkozik emberrel. Körbeküldözgették egymásnak a koszorúfotókat, szavaztak, hogy kinek melyik tetszik. Jutka jelezte, hogy neki az orchideás, a kálás és a vegyes virágos is tetszik. Döntsék el, hogy melyiket rendelik meg, és kinek mennyi pénzt adjon. Részéről ez a téma le van zárva.

Eltelt egy nap és Erika jelezte, hogy ugrott a közös koszorú ötlet, mindenki külön csináltat szalagokkal, ezt így szokás, így illik. *Rendben*, döntött Jutka, *akkor köttessünk mi ketten egyet*. Rögvest jött a válasz. *Ez már nem fog menni, mert én is megrendeltem a magamét egy személyben, ilyen feliratú szalaggal, hogy Aputól búcsúzom Erika, neked pedig nem volt az apukád az Apu, ezért nem passzolna téged is ráírni a szalagra. Zavart okozna jogosan, mert Jutka nevű gyereke nincs*. Erre Jutka vesztére kibökte, *márpedig nekem is az apám volt, mert tizenhét éves korom óta ő segített át minden nehéz helyzetben, sosem tagadta meg tőlem a segítségét. A másik két apám ketten együtt nem voltak olyan stabil támaszom, mint az Apa*, replikázott a sírással küszködve. *Ebbe most ne mélyedjünk bele!*, indítványozta rosszállva Erika. *Ezt nem akarhatjuk egy temetésen tisztázni. Térjünk vissza az eredeti témára, hogy rendeljek-e neked egy külön koszorút?* Anya úgy érezte, erre semmi szükség nem lenne, ha van nyitva a temető előtt virágárus, akkor ott felkap valami csokrot, ha nincs, legfeljebb nem visz semmit.

Hetven felett gyakran nincs kedve felkelni, mindene fáj vagy zsibbad. Ilyenkor elhúzza a sötétítőfüggönyt, és visszafekszik nézni a napsugarak által átvilágított platán- és juharfák ágabjátékát. Kecses hajladozásukat, szél korbácsolta vonulásukat, kerge körtáncukat. Persze márciusban a még kopasz fák nem báboznak Jutkának. Ahogy hevert elnehezülten, bevillant az esküvői csokra, amit Pali anyja köttetett neki, hogy az mennyire ízléstelen volt. Üsse kavics, gondolta, csináltatok Palinak egy kicsi, csupa fehér virágból összeállított koszorút: Fájdalommal búcsúzik Jutka, feliratos szalaggal, mintha most érne ide a menyasszonyi csokra, s azt egyenesen az ő sírjára vitetné. *Rendben*, közölte száraz hangon Erikával. *Légy szíves kötless nekem egy kis koszorút, legyen a közepén egy kála és körötte csupa fehér virág vegyesen.*

A temetés nem egészen úgy zajlott, ahogy az a *táncrendben* elő van írva. Az urna felkoszorúzva felravatalozva, előtte az elhunyt fényképe, a ravatal körül sorjáltak a koszorúk. A ravatal mellett két sor fotel volt elhelyezve egymással szemben. Oda kellett volna leülni a közvetlen hozzátartozóknak, de a felesége és a gyerekei nem ültek le, a szertartás kezdetéig egy kisebb kupacban beszélgettek a koronavírus járvány idős, krónikus beteg áldozatairól és arról, hogy Pálnak semmi szervi baja nem volt, akármeddig élélhetett volna, ha jobban igyekeznek az oltások beadásával. Az újonnan érkezők nem álltak sorba részvétet kívánni, ők is az ismerőseikhez csatlakoztak.

Halk zene, lelkes búcsúztató beszéd, halottaskocsi urnával, a tetején a koszorúkkal, és a gyászolók sorjáltak a sírhely felé. Az egyik sírásó elföldelte az urnát Pali szüleinek a sírhelyébe, elhelyezték a koszorúkat. Ahova elsüllyesztették az urnát, pont oda került Jutka kicsi fehér koszorúja, így rendezte a sors elégtételként a hajdani tisztességes menyasszonyi csokra helyett. Egyedül attól szenvedett hiányt ez a gesztus, hogy nem a karján vitte a koszorút a sírig. De nem lehet mindig minden tökéletes.

A szertartás végeztével az új asszony illendőnek találta a sír körül megrendülten ácsorgó barátokat és rokonokat megölelve megköszönni a temetésen részt vételüket. Sorra átkarolta őket, közben elrebegette köszönő szavait. Akarva-akaratlan odaért a súlyos bánattal átítatott lelkű, roskadozó Jutka elé, zavarodottan megtorpant, egyiküknek sem lendült ölelésre a karja. Fejével biccentett egymás felé a két özvegy, miközben egyszerre makogtak valamit. Jutka rekedtesen, *hát eljöttem mégis, rászántam magam, itt vagyok*. Sehogy sem bírt őszintén részvétet kívánni, egyszerű lény megtagadta az alakoskodó színészkedést.

A közelgő tavasz felé nyújtózkodó fák vékony göcsörtös ágvégei, mintha az égen sorjázó testes hófelhőket akarták volna felhasogatni. Szerencsére nem értek el egyet se, bőven elég volt a jeges szél, ami a gyászolók haját, ruházatát tépkedte. Lomb híján az egész

temetőn, a végeláthatatlanul sorjázó sírokon végig lehetett látni, csupán az örökzöld fák színezték életszerűre a holtak birodalmát. A tiszafa, amit Klára mama ültetett Lajos papa fejfája mögé irányjelzőként szolgált a gyászmenetnek. Pali nyolcéves kisfiúunokája időnként behúzta az arcába szürke kötött sapkáját, ne lássák, hogy sír. Nehezen fogadta el a veszteséget, hogy neki már egy nagypapája sincs, aki menetelő robotot, felhúzható, feldobható, légben cikázó repülőt és egyéb bizarr ajándékokat hoz neki a születésnapjára.

Amint szétszéledtek a sír körül tétován ácsorgók, elszaladt és egy kis csokor piros árvacsalánnal egy kis üveg vízben tért vissza, hogy ő külön, személyesen is adhasson virágot a nagypapjának. Zavart mosollyal az arcán sompolygott a fejfa mögé, amihez szorosán hozzáillesztette a csokrot. Oda, ahol nem látják a többiek, mert az ő gyásza nem azonosítható senkiével.

Harmadnapra, mintha Pál feltámadt volna, azt álmodta Jutka, hogy a szakrendelőben áll Pali a kávéautomata mellett. A lépcső felé nézve várja, hogy a többiek felérjenek és elsorolják, milyen kávé kérnek. Arra ugyan ítéletnapig várhat, mert egyedül Jutka caplatott fel az emeletre, és ő nem szereti a kávé.